

Rolnummer 5454
Arrest nr. 98/2013 van 9 juli 2013

A R R E S T

In zake : het beroep tot gedeeltelijke vernietiging van de wet van 8 januari 2012 « tot wijziging van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt en de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige producten en andere door middel van leidingen », ingesteld door de Vlaamse Regering.

Het Grondwettelijk Hof,

samengesteld uit de voorzitters M. Bossuyt en J. Spreutels, de rechters E. De Groot, L. Lavrysen, A. Alen, J.-P. Snappe, J.-P. Moerman, E. Derycke, T. Merckx-Van Goey, P. Nihoul en F. Daoût, en, overeenkomstig artikel 60*bis* van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, emeritus voorzitter R. Henneuse, bijgestaan door de griffier P.-Y. Dutilleux, onder voorzitterschap van voorzitter M. Bossuyt,

wijst na beraad het volgende arrest :

*

* *

I. Onderwerp van het beroep en rechtspleging

Bij verzoekschrift dat aan het Hof is toegezonden bij op 10 juli 2012 ter post aangetekende brief en ter griffie is ingekomen op 11 juli 2012, heeft de Vlaamse Regering beroep tot gedeeltelijke vernietiging ingesteld van de wet van 8 januari 2012 « tot wijziging van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt en de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige produkten en andere door middel van leidingen » (bekendgemaakt in het *Belgisch Staatsblad* van 11 januari 2012, tweede editie).

Memories en memories van wederantwoord zijn ingediend door :

- de Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas (CREG), met zetel te 1040 Brussel, Nijverheidsstraat 26-38;

- de Ministerraad.

De verzoekende partij heeft een memorie van antwoord ingediend.

Op de openbare terechtzitting van 7 mei 2013 :

- zijn verschenen :

. Mr. K. Caluwaert *loco* Mr. P. Van Orshoven, advocaten bij de balie te Brussel, voor de verzoekende partij;

. Mr. P. de Bandt, advocaat bij de balie te Brussel, voor de Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas (CREG);

. Mr. G. Block, Mr. H. Delahaije en Mr. M. Vandersmissen, advocaten bij de balie te Brussel, voor de Ministerraad;

- hebben de rechters-verslaggevers L. Lavrysen en J. Spreutels verslag uitgebracht;

- zijn de voornoemde advocaten gehoord;

- is de zaak in beraad genomen.

De bepalingen van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof met betrekking tot de rechtspleging en het gebruik van de talen werden toegepast.

II. *In rechte*

- A -

A.1.1. Het eerste middel, gericht tegen artikel 9, 4°, van de wet van 8 januari 2012, is afgeleid uit de schending van artikel 39 van de Grondwet en artikel 6, § 1, VII, eerste lid, a), van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

De Vlaamse Regering wijst erop, refererend aan de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof, dat de bijzondere wetgever het energiebeleid als een gedeelde exclusieve bevoegdheid heeft opgevat. Een zodanig stelsel veronderstelt dat het onderwerp van iedere regeling die een gewestwetgever uitvaardigt, moet kunnen worden gelokaliseerd binnen het gebied waarvoor hij bevoegd is, zodat iedere concrete verhouding of situatie slechts door een enkele wetgever wordt geregeld, wat te dezen inhoudt dat de decreetgever exclusief bevoegd is voor het plaatselijk vervoer en de distributie van elektriciteit op netten waarvan de nominale spanning lager is dan of gelijk is aan 70 000 volt, terwijl de federale overheid bevoegd is voor het (niet-plaatselijke) vervoer. De exclusieve bevoegdheid zou bovendien op ruime wijze moeten worden uitgelegd.

De bestreden bepaling zou onmiskenbaar « de distributie en het plaatselijk vervoer van elektriciteit door middel van netten waarvan de nominale spanning lager is dan of gelijk aan 70 000 volt » en « de gasdistributie » (zie A.2.1) regelen. Zij voorziet in een uitzondering op het verbod om lidmaatschapsrechten te bezitten in producenten, distributeurs, leveranciers, tussenpersonen en aardgasbedrijven vermeld in artikel 9 van de Elektriciteitswet en laat op die manier de transmissienetbeheerder toe rechtstreeks of onrechtstreeks te participeren in activiteiten die door de distributienetbeheerders worden verricht. Weliswaar werd de bepaling ingevoegd naar aanleiding van een opmerking van de Raad van State, maar daarbij zou de voormelde exclusieve bevoegdheid van de gewesten uit het oog zijn verloren. De bijzondere wetgever heeft immers geen twijfel erover laten bestaan dat de 70 000 volt-grens als een demarcatie criterium moet worden beschouwd. Om de overheid te bepalen die bevoegd is om op te treden, is bijgevolg de nominale spanning van het net bepalend. Zoals uit de parlementaire voorbereiding van de bijzondere wet kan worden afgeleid, werden daarop geen uitzonderingen aangebracht.

Daaruit volgt, aldus de Vlaamse Regering, dat het exclusief aan de gewesten toekomt om in een regeling voor de distributienetbeheerders te voorzien, zodat de federale wetgever zich met de bestreden bepaling een gewestelijke bevoegdheid heeft aangematigd. Minstens, in zoverre die bepaling betrekking heeft op een gecombineerd transmissie- en distributienet en dus op spanningsniveaus die zowel onder de federale als de regionale bevoegdheden ressorteren, moet worden vastgesteld dat niet aan de overlegverplichting vermeld in artikel 6, § 3, 3°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 is voldaan.

A.1.2. Volgens de Ministerraad gaat het middel verkeerdelijk ervan uit dat het bestreden artikel een regeling beoogt van de distributienetbeheerders, terwijl de geviseerde zin - « Wat de distributienetbeheerders betreft, geldt dit lid zonder afbreuk te doen aan de bepalingen van artikel 8, § 2 » - zich niet tot de distributienetbeheerders richt, maar tot de transmissienetbeheerder, meer bepaald wat betreft diens lidmaatschapsrechten in de distributienetbeheerders. Zonder de voormelde zin zouden de activiteiten van de nv « Elia System Operator » inzake het lokaal vervoer van elektriciteit (tussen 30 000 en 70 000 volt), die reeds geruime tijd bestaan, een schending vormen op het principiële verbod dat uit artikel 9 van de Elektriciteitswet voortvloeit.

De Ministerraad zet uiteen dat het zogenaamde « ontvlechtigingsprincipe », één van de speerpunten van de vrijmaking van de Europese elektriciteits- en gasmarkten, de scheiding beoogt van, enerzijds, de activiteiten van levering van energie en, anderzijds, de activiteiten van het beheer van het net. De meest doorgedreven vorm van ontvlechting, de volledige eigendomsontvlechting, is neergelegd in artikel 9 van de richtlijn 2009/72/EG, dat een principiële verbod inhoudt voor de transmissiesysteembeheerders om lidmaatschapsrechten te houden in andere activiteiten, zoals productie en levering. Het komt evenwel vaak voor dat eenzelfde entiteit zowel taken van een transmissienetbeheerder als van een distributienetbeheerder waarneemt. Die mogelijkheid van « gecombineerde netbeheerder » is voorzien in artikel 29 van de voormelde richtlijn en werd overgenomen in artikel 8, § 2, van de Elektriciteitswet. Om redenen van coherentie moest die mogelijkheid ook worden vermeld in artikel 9, § 1, van de Elektriciteitswet dat het algemeen ontvlechtigingsprincipe inhoudt.

Volgens de Ministerraad werd de aangevoerde overlegverplichting evenmin geschonden aangezien het wetsontwerp, waaronder het bestreden artikel, intensief met de gewesten werd besproken. Bovendien maakt het

Vlaams Energiedecreet eveneens een gecombineerd net mogelijk, namelijk door geen verbod (en bijbehorende uitzondering) te formuleren voor de distributienetbeheerders om het beheer van het transmissienet waar te nemen.

A.1.3. De Vlaamse Regering brengt in herinnering dat de omzetting van een Europese richtlijn enkel kan gebeuren met inachtneming van de regels die de onderscheiden bevoegdheden van de Staat, de gemeenschappen en de gewesten bepalen. Zij betwist met name de stelling van de Ministerraad dat de bestreden bepaling met de gewesten werd besproken. Uit de memorie van toelichting blijkt immers dat de bestreden bepaling pas nader werd gepreciseerd nadat het advies van de afdeling wetgeving van de Raad van State was ingewonnen. De Vlaamse Regering besluit bijgevolg dat, in zoverre de federale wetgever met de bestreden bepaling enkel de gecombineerde transmissie- en distributienetten zou hebben geregeld - wat niet onomstotelijk uit de tekst van de bepaling blijkt -, in elk geval niet is voldaan aan de vereiste voorafgaande overlegverplichting, wat een schending inhoudt van de bevoegdheidsverdelende bepalingen.

A.1.4. De Ministerraad brengt daartegen in dat de bestreden bepaling niet « de grote lijnen van het nationaal energiebeleid » betreft, waarover de onderscheiden overheden overleg moeten plegen. De bestreden bepaling zou geen enkele beleidskeuze bevatten, laat staan dat zij de (exclusieve) bevoegdheden van het Vlaamse Gewest zou betreden. De Ministerraad betwist ook de stelling dat de bestreden bepaling uitsluitend uit een opmerking van de Raad van State zou voortvloeien en dus na het overleg over het voorontwerp van wet zou zijn ingevoerd. Dat geldt weliswaar voor de betrokken zinsnede zelf, maar de kernidee die daarachter schuilgaat zou wel degelijk in het overleg zijn besproken.

A.2.1. Het tweede middel, gericht tegen de artikelen 9, 4°, en 80 van de wet 8 januari 2012, is afgeleid uit de schending van artikel 39 van de Grondwet en artikel 6, § 1, VII, eerste lid, b), van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

Volgens de Vlaamse Regering is de decreetgever exclusief bevoegd voor de distributie van gas, terwijl de federale overheid bevoegd is voor het gasvervoer, zijnde de werkzaamheid die tot doel heeft gas, door middel van leidingen die geen deel uitmaken van een distributienet, van een plaats naar een andere over te brengen. De bevoegdheid inzake gasdistributie zou niet beperkt zijn tot de bevoorrading van huishoudelijke afnemers, maar zou ook de distributie aan de industrie betreffen.

De bestreden bepalingen regelen naar het oordeel van de Vlaamse Regering de openbare gasdistributie. Bij artikel 15/9bis van de Gaswet, zoals ingevoegd bij artikel 80 van de wet van 8 januari 2012, wordt een bijzonder regime ingevoerd voor de zogenaamde « gesloten industriële netten » die zijn aangesloten op het vervoersnet. De stelling van de Raad van State dat die netten onder de bevoegdheid van de federale overheid vallen, wordt door de Vlaamse Regering niet bijgetreden. Het gaat in werkelijkheid immers om gesloten distributienetten, zoals bedoeld in artikel 28 van de richtlijn 2009/73/EG. Een gesloten distributienet is niet meer dan een bijzondere vorm, namelijk een subcategorie, van een distributienet, met als functie gas distribueren naar de eigenaar of exploitant van het net of zijn verbonden ondernemingen (als het ware een « intranet »). Dat het wel degelijk over distributie gaat, zelfs al zijn de betrokken netten aangesloten op het vervoersnet - wat overigens het geval is voor alle distributienetten - zou ook blijken uit de definitie van « gesloten industrieel net » in artikel 1, 56°, van de Gaswet.

Ten slotte zou ook artikel 9, § 1, tweede lid, van de Elektriciteitswet, zoals gewijzigd bij artikel 9, 4°, van de wet van 8 januari 2012, de openbare gasdistributie regelen. In zoverre de laatste zin van dat tweede lid ook toepassing vindt op de distributienetbeheerders voor het aardgasnetwerk, zou dat een schending inhouden van artikel 6, § 1, VII, eerste lid, b), van de bijzondere wet van 8 augustus 1980. Daarvoor verwijst de Vlaamse Regering naar wat in het eerste middel is uiteengezet over de bevoegdheidsoverschrijding inzake de distributie van elektriciteit en dat *mutatis mutandis* geldt voor de distributie van gas.

A.2.2. De Ministerraad wijst erop dat er inzake gas geen demarcatie criterium, zoals het spanningsniveau inzake elektriciteit, voorhanden is om vervoer en distributie van elkaar te onderscheiden en dus om de bevoegde overheid te bepalen. Nochtans zou er geen twijfel kunnen bestaan over de juiste invulling van het begrip « distributie » van aardgas. Uit de parlementaire voorbereiding van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 zou blijken dat een net niet automatisch een distributiefunctie heeft, louter omdat zij eindafnemers bedient. Het begrip « gasvervoer » in de zin van de bijzondere wet sluit immers de levering aan eindafnemers niet uit.

Bovendien, zo vervolgt de Ministerraad, beschouwt de federale overheid gesloten industriële netten niet als een aparte categorie, maar als een privaat verlengstuk van het bestaande publieke transmissienet. Om de bevoegde overheid te bepalen, werd het aansluitingscriterium gehanteerd : meer bepaald moet worden nagegaan op welk net, het transmissienet of het distributienet, het gesloten industrieel net is aangesloten. Teneinde elke verwarring met het begrip « distributie » in de context van de Belgische bevoegdheidsverdeling te vermijden, heeft de federale wetgever op advies van de Raad van State ervoor gekozen om bij de omzetting van de Europese richtlijnen de term « gesloten industrieel net » te hanteren en het begrip « distributie » te vermijden.

Uit hetgeen voorafgaat, leidt de Ministerraad af dat het aangevoerde middel de begrippen « gasvervoer » en « distributie » verkeerd interpreteert. In werkelijkheid kent het aardgasvervoersnet talrijke eindgebruikers die rechtstreeks daarop zijn aangesloten. Dat zou het vervoersnet niet tot een distributienet maken en zou de federale overheid niet de bevoegdheid ontnemen over het vervoersnet. Wat de definitie van « gesloten industrieel net » in artikel 1, 56°, van de Gaswet betreft, merkt de Ministerraad op dat zij uit de reeds vermelde Europese richtlijn is overgenomen en dat het begrip « distributie » daarin niet samenvalt met het begrip « distributie » in de context van de Belgische bevoegdheidsverdeling. Bovendien zou de term « gedistribueerd » een onnauwkeurige vertaling zijn en niet de distributie maar de levering bedoelen.

In ondergeschikte orde, indien de bestreden bepaling de exclusieve bevoegdheid van de gewesten inzake de openbare gasdistributie zou schenden, dient het ingevoerde artikel 15/9bis van de Gaswet volgens de Ministerraad in die zin te worden begrepen dat het uitsluitend van toepassing is op de gesloten industriële netten die op het aardgasvervoersnet zijn aangesloten en die hoofdzakelijk zijn gelegen in de gebieden die niet behoren tot de gebieden waarvoor de gewesten territoriaal bevoegd zijn.

A.2.3. De Commissie voor de Regulering van de Elektriciteit en het Gas (CREG), tussenkomende partij ten aanzien van het tweede en zesde middel, is van oordeel dat het standpunt van de Vlaamse Regering niet kan worden bijgetreden. Meer bepaald zou het begrip « openbare gasdistributie », zoals vermeld in de bijzondere wet van 8 augustus 1980, niet gelijk te stellen zijn met het in de richtlijn 2009/73/EG gehanteerde begrip « distributie ». Het in aanmerking genomen criterium voor het bepalen van de federale bevoegdheid op het vlak van gesloten industriële netten op de aardgasmarkt is dat van een net dat geen deel uitmaakt van een distributienet en dat op het vervoersnet is aangesloten. Een gesloten industrieel net is te onderscheiden van een zogenaamd gesloten distributienet, dat op een distributienet is aangesloten en dat volledig onderworpen is aan de regionale bepalingen. De tussenkomende partij verwijst in dat verband naar het standpunt van de afdeling wetgeving van de Raad van State, alsook naar het bevoegdheidscriterium dat door de Waalse decreetgever wordt gehanteerd. Het op de aansluiting gesteunde criterium zou bovendien als voordeel hebben dat het met de huidige realiteit overeenstemt.

A.2.4. De Vlaamse Regering wijst erop dat de oorspronkelijke versie van artikel 6, § 1, VII, eerste lid, b), van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 uitdrukkelijk verwees naar artikel 1 van de Gaswet, maar dat is niet meer het geval sinds de wijziging van die wet door de bijzondere wet van 8 augustus 1988. De Vlaamse Regering erkent dat in de parlementaire voorbereiding van de laatstgenoemde bijzondere wet nog melding wordt gemaakt van « de openbare gasdistributie zoals bepaald in artikel 1 van de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasproducten », maar meent dat de parlementaire voorbereiding in haar geheel moet worden bekeken en dat de betekenis van de norm niet uit een geïsoleerde passus mag worden afgeleid. De Vlaamse Regering besluit derhalve dat de parlementaire voorbereiding geen eenduidig antwoord kan bieden op de vraag naar de exacte draagwijdte van de bevoegdheidsverdeling tussen de federale Staat en de gewesten inzake de distributie en het vervoer van gas. Door halsstarrig vast te houden aan het criterium van de aansluiting op het vervoersnet, maar voorts op geen enkele wijze rekening te houden met de functie die de gesloten netten vervullen, zou de Ministerraad enkel verwarring creëren. Het criterium zou kunstmatig overkomen en zou overigens geen rechtsgrond vinden in de bijzondere wet. De Vlaamse Regering stelt daarentegen een criterium voorop, waarbij in de eerste plaats wordt gekeken naar de functie die de netten vertegenwoordigen voor de afnemers.

A.2.5. Door het formuleren van een nieuw criterium, dat overigens gebaseerd lijkt te zijn op de foutieve premisse dat het begrip « gasvervoer » de levering van gas aan eindafnemers uitsluit, stelt de Vlaamse Regering zich volgens de CREG in de plaats van de bijzondere wetgever. Bovendien zou het criterium van de Vlaamse Regering geen steun vinden in het arrest-*Citiworks* van 22 mei 2008, waarin het Hof van Justitie van de Europese Unie heeft bevestigd dat de begrippen « transmissiesysteem » en « distributiesysteem » beide betrekking hebben op het transport van elektriciteit met het oog op de verkoop ervan aan eindafnemers.

A.3.1. Het derde middel, gericht tegen de artikelen 31, 1°, 84, 1° en 2°, en 105, § 2, achtste tot tiende streepje, van de wet van 8 januari 2012, is afgeleid uit de schending van artikel 39 van de Grondwet en artikel 6, § 1, VII, eerste lid, f), van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

De eerstgenoemde bestreden bepalingen treffen volgens de Vlaamse Regering een regeling op het stuk van de energie die uit hernieuwbare energiebronnen wordt geproduceerd, wat tot de bevoegdheid van de gewesten behoort. Meer bepaald staan zij de Koning toe openbare dienstverplichtingen op te leggen aan de producenten, tussenpersonen, leveranciers en netbeheerder (voor wat betreft elektriciteit) en de houder van een vervoers- of leveringsvergunning (voor wat betreft gas). In zoverre die bepalingen ook toelaten verplichtingen op te leggen in het kader van energie die uit hernieuwbare energiebronnen wordt geproduceerd (en deze bepalingen niet beperkt blijven tot de zeegebieden waarin België rechtsmacht kan uitoefenen), zou dat een schending inhouden van de voormelde bijzondere wetsbepaling.

Volgens de Vlaamse Regering gaat de federale wetgever ten onrechte ervan uit dat de bevoegdheid inzake hernieuwbare energiebronnen geen exclusieve bevoegdheid zou zijn, maar dat die bevoegdheid als het ware ondergeschikt is aan de federale bevoegdheid inzake het vervoer van gas en elektriciteit. Een dermate beperkende zienswijze zou de aan de gemeenschappen en gewesten toegewezen exclusieve bevoegdheden inzake energiebeleid elke betekenis ontnemen. Die bevoegdheid omvat ook de bevordering van hernieuwbare energiebronnen, onder meer door het opleggen van openbare dienstverplichtingen aan netbeheerders inzake energie geproduceerd uit hernieuwbare energiebronnen. Of die netbeheerders al dan niet deel uitmaken van het transmissie- of het distributienet zou geen enkele rol spelen bij het bepalen van de bevoegde overheid. Er bestaan slechts twee uitzonderingen op de exclusieve gewestelijke bevoegdheid: de materiële uitzondering inzake kernenergie en de territoriale uitzondering inzake de gebiedsdelen die buiten de gewestgrenzen zijn gelegen (bv. *offshore*-windmolenparken).

Wat ten slotte artikel 105, § 2, achtste tot tiende streepje, van de wet van 8 januari 2012 betreft, voert de Vlaamse Regering aan dat de daarin aan de energieleveranciers opgelegde verplichtingen eveneens een schending inhouden van de voormelde bijzondere wetsbepaling in zoverre ermee de bevordering van hernieuwbare energiebronnen wordt gepromoot.

A.3.2. De Ministerraad brengt allereerst in herinnering dat de federale bevoegdheid inzake het energiebeleid beperkt is tot de materies waarvan de technische en economische ondeelbaarheid een homogene toepassing op nationaal niveau vereist, in de volgende limitatief omschreven gevallen: het nationaal uitrustingsprogramma in de elektriciteitssector, de kernbrandstofcyclus, de grote infrastructuren voor de opslag, het vervoer en de productie van energie en de tarieven. Bovendien moet elke bevoegdheidsuitoefening het evenredigheidsbeginsel eerbiedigen en kunnen de exclusieve bevoegdheden van de ene overheid worden beperkt door de impliciete bevoegdheidsuitoefening van de andere overheid.

Uit de parlementaire voorbereiding blijkt volgens de Ministerraad dat de voormelde voorbehouden bevoegdheden de federale overheid moeten toelaten een beleid te voeren inzake het beheer en de controle van ondernemingen en organismen die actief zijn in de betreffende sectoren, in het belang van 's lands bevoorradingszekerheid inzake energie. Hij verwijst daarvoor naar enkele arresten van het Hof. Bovendien is de federale overheid exclusief bevoegd in de territoriale zeegebieden waarover de Belgische Staat jurisdictie uitoefent (de territoriale zee, de exclusieve economische zone en het continentaal plateau).

Wat de artikelen 31, 1°, en 84, 1° en 2°, van de wet van 8 januari 2012 betreft, voert de Ministerraad aan dat zij een omzetting zijn van richtlijnbepalingen en dat zij, zoals ook uitdrukkelijk wordt aangegeven in de parlementaire voorbereiding, de opgelegde openbare dienstverplichtingen uitdrukkelijk beperken tot de activiteiten van de geviseerde actoren op het transmissienet. Vanwege de economische en technische ondeelbaarheid van de vervoersnetten voor elektriciteit en aardgas, is uitsluitend de federale overheid bevoegd voor de activiteiten van de marktactoren op dat transportnet. Het past derhalve dat de Koning gemachtigd wordt om aan die actoren openbare dienstverplichtingen op te leggen, ook inzake hernieuwbare energiebronnen, leefmilieu en klimaatbescherming en rationeel energieverbruik, zij het uitsluitend wat betreft hun activiteiten op het transmissienet, het aardgasvervoersnet, de aardgasopslaginstallatie en de LNG-installatie, zodat het middel moet worden verworpen. In ondergeschikte orde stelt de Ministerraad voor dat de bestreden bepalingen aldus worden begrepen dat de machtiging beperkt is, enerzijds, tot de nieuwe energiebronnen inzake kernenergie voor wat het ganse Belgische grondgebied betreft en, anderzijds, tot de productie van hernieuwbare energiebronnen in de gebieden die buiten het territoriaal toepassingsgebied van de gewestbepalingen zijn gelegen.

Wat artikel 105, § 2, achtste tot tiende streepje, van de wet van 8 januari 2012 betreft, is het middel volgens de Ministerraad zonder voorwerp omdat de bestreden bepaling inmiddels is opgeheven bij artikel 13 van de wet van 25 augustus 2012 houdende diverse bepalingen inzake energie. Het middel zou in ieder geval ongegrond zijn, aangezien de federale overheid bevoegd is voor het prijsbeleid, het mededingingsrecht, het recht inzake de handelspraktijken en de bescherming van de consument.

A.3.3. De Vlaamse Regering betwist niet dat het beroep zonder voorwerp is geworden in zoverre het tegen artikel 105, § 2, achtste tot tiende streepje, van de wet van 8 januari 2012 is gericht, maar zij betreurt dat het Hof op die manier verhinderd wordt zich uit te spreken over de aangevoerde schending van de bevoegdheidsverdelende regels. Voor het overige meent zij dat de argumenten van de Ministerraad grotendeels samenvallen met de argumenten ten aanzien van het vierde en vijfde middel (zie A.5.3).

A.4.1. Het vierde middel, gericht tegen de artikelen 8, 2°, 31, 1°, 65, 6°, 84, 1° en 2°, en 105, § 2, achtste tot tiende streepje, van de wet van 8 januari 2012, is afgeleid uit de schending van artikel 39 van de Grondwet en artikel 6, § 1, VII, eerste lid, h), van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

Volgens de Vlaamse Regering hebben de bestreden bepalingen betrekking op de gewestelijke bevoegdheid inzake rationeel energiegebruik, in zoverre zij onder meer producenten, tussenpersonen, leveranciers en netbeheerders met taken ter bevordering van energie-efficiëntie belasten. Op die bevoegdheid is geen enkele relevante uitzondering voorzien. Opnieuw gaat de federale wetgever ten onrechte ervan uit dat de bevoegdheid inzake hernieuwbare energiebronnen geen exclusieve bevoegdheid zou zijn. De exclusiviteit van de gewestbevoegdheid vloeit nochtans voort uit de duidelijke tekst van de voormelde bijzondere wetsbepaling. De bevoegdheid inzake rationeel energieverbruik omvat derhalve ook de initiatieven ter bevordering van energie-efficiëntie door onder meer het invoeren van intelligente meters, het opleggen van openbare dienstverplichtingen aan netbeheerders inzake energie-efficiëntie en het vermelden van de evolutie van de consumptie, de aard van de energiebronnen en informatie over de milieueffecten. De Vlaamse Regering verwijst naar een advies van de afdeling wetgeving van de Raad van State dat haar standpunt bevestigt.

A.4.2. Wat de artikelen 31, 1°, en 84, 1° en 2°, van de wet van 8 januari 2012 betreft, verwijst de Ministerraad om te beginnen naar hetgeen ten aanzien van het derde middel werd uiteengezet (A.3.2). Hij merkt op dat de bestreden bepalingen slechts een machtiging aan de Koning bevatten tot het opleggen van openbare dienstverplichtingen, die bovendien beperkt is tot de activiteiten van de geïmplementeerde actoren op het transmissienet, het aardgasvervoersnet, de aardgasopslaginstallatie en de LNG-installatie, waarbij de Koning vanzelfsprekend het evenredigheidsbeginsel zal dienen te respecteren. De bestreden bepalingen zelf zouden het beleid van de gewesten niet onmogelijk of buitengewoon moeilijk maken. Het advies waaraan de Vlaamse Regering refereert, is volgens de Ministerraad niet relevant omdat het een wetsvoorstel betrof dat een korting voor energiebesparende uitgaven wilde invoeren, wat niet de strekking is van de bestreden bepalingen. In ondergeschikte orde stelt de Ministerraad voor dat de bestreden bepalingen aldus worden begrepen dat zij uitsluitend van toepassing zijn in de gebieden die buiten de territoriale bevoegdheidsfeer van de gewesten zijn gelegen.

Wat artikel 105, § 2, achtste tot tiende streepje, van de wet van 8 januari 2012 betreft, is het middel zonder voorwerp (A.3.2) en wat artikel 8, 2°, betreft wijst de Ministerraad op de exclusieve bevoegdheid van de federale overheid over het transmissienet en het vervoersnet, in het bijzonder vanwege hun technische en economische ondeelbaarheid. In ondergeschikte orde dienen de laatstgenoemde bepaling en artikel 65, 6°, van dezelfde wet aldus te worden begrepen dat zij beperkt zijn tot de gebieden die buiten de territoriale bevoegdheidsfeer van de gewesten zijn gelegen.

A.5.1. Het vijfde middel, gericht tegen de artikelen 31, 1°, en 84, 1° en 2°, van de wet van 8 januari 2012, is afgeleid uit de schending van artikel 39 van de Grondwet en artikel 6, § 1, II, eerste lid, 1°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

Volgens de Vlaamse Regering treffen de bestreden bepalingen een regeling op het stuk van de bescherming van het leefmilieu, wat tot de bevoegdheid van de gewesten behoort. Zoals het Hof in het arrest nr. 33/2011 heeft aangegeven, omvat die bevoegdheid ook de maatregelen ter bescherming van het klimaat. De federale overheid is enkel bevoegd voor het vaststellen van de productnormen, de bescherming tegen ioniserende stralingen, met inbegrip van het radioactief afval, en de doorvoer van afvalstoffen. De machtiging aan de Koning, bij de bestreden bepalingen, is evenwel niet beperkt tot de voormelde bevoegdheidsaspecten. Daaruit zou voortvloeien

dat de federale wetgever zich de bevoegdheid van de gewesten inzake de bescherming van het leefmilieu heeft aangematigd.

A.5.2. De Ministerraad verwijst allereerst, wat de bevoegdheidsverdeling inzake het energiebeleid betreft, naar hetgeen ten aanzien van het derde middel werd uiteengezet (A.3.2). Hij voegt daaraan toe dat de federale overheid belangrijke bevoegdheden behoudt inzake leefmilieu, reeds opgesomd door de Vlaamse Regering (A.5.1). Hij verwijst eveneens naar een advies van de afdeling wetgeving van de Raad van State, waaruit blijkt dat de federale overheid bevoegd is om een milieueffectbeoordeling voor te schrijven in het kader van maatregelen betreffende energie waarvoor de federale overheid bevoegd is.

De bestreden bepalingen, zo vervolgt de Ministerraad, bevatten slechts een machtiging aan de Koning tot het opleggen van openbare dienstverplichtingen, die bovendien beperkt is tot de activiteiten van de geviseerde actoren op het transmissienet, het aardgasvervoersnet, de aardgasopslaginstallatie en de LNG-installatie, waarbij de Koning vanzelfsprekend het evenredigheidsbeginsel zal dienen te respecteren. De bestreden bepalingen zelf zouden het beleid van de gewesten niet onmogelijk of buitengewoon moeilijk maken. In ondergeschikte orde dienen de bestreden bepalingen volgens de Ministerraad aldus te worden begrepen dat de openbare dienstverplichtingen beperkt zijn tot de gebieden die niet tot de territoriale bevoegdheid van de gewesten behoren, enerzijds, en dat zij, wat het ganse Belgische grondgebied betreft, beperkt zijn tot maatregelen ter bescherming tegen ioniserende stralingen, anderzijds.

A.5.3. De Vlaamse Regering wijst erop dat haar grieven, geformuleerd in het derde, vierde en vijfde middel, niet gericht zijn tegen de bevoegdheid van de federale wetgever om de Koning te machtigen openbare dienstverplichtingen op te leggen als zodanig, maar enkel tegen de bestreden bepalingen in zoverre zij de Koning de bevoegdheid geven om ook verplichtingen op te leggen inzake de exclusieve gewestbevoegdheden op het stuk van de hernieuwbare energiebronnen, het rationeel energieverbruik en de bescherming van het leefmilieu. Zij brengt tevens in herinnering dat de gewesten, behoudens de uitzonderingen, principieel bevoegd zijn voor het energiebeleid en dat de limitatieve opsomming van de uitzonderingen derhalve strikt moet worden geïnterpreteerd. Die voorbehouden bevoegdheden staan de federale overheid niet toe zich te mengen in een exclusieve toegewezen gewestbevoegdheid. Het betreft weliswaar gedeelde exclusieve bevoegdheden, wat inhoudt dat sommige aspecten van een aangelegenheid exclusief aan een bepaalde overheid worden toegewezen, terwijl andere aspecten van dezelfde aangelegenheid aan een andere overheid worden toegewezen, maar dat neemt niet weg dat het nog steeds om exclusieve bevoegdheden gaat.

Uit het arrest nr. 135/2012 van 30 oktober 2012 leidt de Vlaamse Regering af dat de decreetgever naar het oordeel van het Hof bevoegd is om op te treden wanneer het gaat om maatregelen ter bevordering en ondersteuning van hernieuwbare energie en rationeel energieverbruik op het transmissienet. Dat zou ook het standpunt zijn van de CREG. Dezelfde redenering kan volgens de Vlaamse Regering worden doorgetrokken naar de eveneens exclusieve gewestelijke bevoegdheden inzake het rationeel energieverbruik en de bescherming van het leefmilieu.

De Vlaamse Regering wijst op de *ratio legis* van de openbare dienstverplichtingen, die niet worden opgelegd om het beheer van de elektriciteits- en aardgasnetten te regelen, maar om het rationeel energiegebruik en het gebruik van hernieuwbare energie te stimuleren, alsook de vermindering van de emissie van broeikasgassen. Bijgevolg kunnen die openbare dienstverplichtingen worden beschouwd als een accessorium van de regeling van de gewesten op het stuk van de hernieuwbare energiebronnen, het rationeel energieverbruik en de bescherming van het leefmilieu. In elk geval zou het zwaartepunt van de geregelde rechtsverhouding bij die gewestelijke bevoegdheden liggen en niet bij de federale bevoegdheid inzake het vervoer van energie.

A.6.1. Het zesde middel, gericht tegen artikel 37, § 3, van de wet van 8 januari 2012, is afgeleid uit de schending van de bevoegdheidsverdelende regels, in samenhang gelezen met het evenredigheidsbeginsel, in zoverre dat artikel eenzijdig de vertegenwoordiging en de contacten op communautair niveau binnen het Agentschap voor de samenwerking tussen energieregulators (ACER) vaststelt.

De afwezigheid van samenwerking, zo brengt de Vlaamse Regering in herinnering, maakt een schending uit van de bevoegdheidsverdelende regels wanneer de bevoegdheden van de federale Staat en de gemeenschappen dermate zijn verweven dat ze enkel in onderlinge samenwerking kunnen worden uitgeoefend. Artikel 23^{quater} van de Elektriciteitswet, zoals ingevoegd bij de bestreden bepaling, bepaalt onder meer dat de vertegenwoordiging en de contacten op communautair niveau binnen het ACER worden verzekerd door een vertegenwoordiger van de CREG. Een quasi-identieke bepaling kan worden gevonden in artikel 15/14^{quater} van de Gaswet, zoals ingevoegd bij artikel 88 van de wet van 8 januari 2012. Dat agentschap, dat volledig

operationeel is sedert 3 maart 2011, coördineert het werk van de nationale reguleringsoverheden op Europees niveau. Hoewel op dat vlak een samenwerkingsakkoord absoluut noodzakelijk is om een coherent beleid te kunnen voeren, hetgeen ook door de afdeling wetgeving van de Raad van State werd geadviseerd, heeft de wetgever de vertegenwoordiging binnen het ACER eenzijdig vastgesteld.

A.6.2. Volgens de Ministerraad kan het middel niet worden aanvaard. Een van de organen van het ACER vormt de zogenaamde « raad van regulators », die is samengesteld uit een hooggeplaatste vertegenwoordiger per lidstaat van de nationale regulerende instantie, alsook een lid van de Europese Commissie. De betreffende Europese richtlijnen bepalen dat iedere lidstaat één enkele nationale regulerende instantie aanwijst, maar staan tegelijkertijd toe dat binnen eenzelfde lidstaat bijkomende regulerende instanties op regionaal niveau worden aangewezen.

Aan het ACER zijn taken toevertrouwd in verband met de samenwerking van transmissiesysteembeheerders, in verband met de nationale regulerende instanties en in verband met de toegang tot en de operationele veiligheid van grensoverschrijdende infrastructuur. Het gaat om aangelegenheden die, in de zin van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, « wegens hun technische en economische ondeelbaarheid een gelijke behandeling op nationaal vlak behoeven » en die dus tot de bevoegdheid van de federale overheid – en tot de taken van de CREG – behoren. Als er toch aangelegenheden zouden worden besproken die tot de gewestelijke bevoegdheden behoren, dient de CREG uiteraard overleg te plegen met de regionale regulatoren, maar een samenwerkingsakkoord is naar het oordeel van de Ministerraad vooralsnog niet vereist. Dat zou slechts het geval zijn indien het ACER zijn taken en bevoegdheden op extensieve wijze opvat.

In ondergeschikte orde komt het volgens de Ministerraad gepast voor artikel 23^{quater} van de Elektriciteitswet uitsluitend te begrijpen in de zin dat voor elke bijeenkomst van de raad van regulators van het ACER waarin onderwerpen zijn geagendeerd die de gewestelijke bevoegdheden betreffen, een verplicht voorafgaand overleg tussen de CREG en de regionale regulatoren moet plaatsvinden. In uiterst ondergeschikte orde, indien de bestreden bepaling wordt vernietigd, verzoekt de Ministerraad de gevolgen van de vernietigde bepaling gedurende een redelijke termijn te handhaven, totdat een samenwerkingsakkoord in voege is getreden.

A.6.3. De CREG betwist in de eerste plaats de ontvankelijkheid van het zesde middel. Het onderwerp van het middel zou niet met zekerheid kunnen worden bepaald, aangezien het bestreden artikel 37, § 3, niet bestaat en het onduidelijk is of ook artikel 88 van de wet van 8 januari 2012 wordt gevisieerd. Voorts zou niet zijn aangegeven welke bepaling is geschonden en in welk opzicht die zou zijn geschonden. Ten slotte zou niet zijn aangetoond op welke wijze het evenredigheidsbeginsel is geschonden.

Ten gronde betoogt de CREG dat artikel 23^{quater}, § 3, van de Elektriciteitswet, zoals ingevoegd door artikel 37 van de wet van 8 januari 2012, in een vorm van samenwerking met de regionale regulatoren voorziet. Uit de Europese regelgeving zou evenwel blijken dat de CREG de enige aangewezen instantie is om een vertegenwoordiger af te vaardigen binnen het ACER. Die voorbehouden vertegenwoordigingsbevoegdheid is logisch, zo meent de CREG, omdat het takenpakket van het ACER als dusdanig geen verband houdt met de bevoegdheden van de regionale regulerende instanties. Artikel 92bis van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, al dan niet in samenhang gelezen met het evenredigheidsbeginsel, kan derhalve niet zijn geschonden. In elk geval toont de Vlaamse Regering niet aan dat de totstandkoming van een samenwerkingsakkoord absoluut noodzakelijk zou zijn voor de tenuitvoerlegging van een coherent beleid. Bovendien zou de onafhankelijkheid van de regulerende instanties zich ertegen verzetten dat politieke organen in een dergelijk akkoord bepalen hoe de regulerende instanties moeten samenwerken.

De CREG zet uiteen dat zij reeds met de regionale regulerende instanties samenwerkt, in een overlegstructuur met verschillende werkgroepen. In dat kader geeft zij op regelmatige basis informatie vrij over de activiteiten op Europees niveau. In ondergeschikte orde, indien tot de vernietiging zou worden besloten, verzoekt de CREG het Hof de gevolgen van de vernietigde bepaling(en) te handhaven tot de inwerkingtreding van een samenwerkingsakkoord, binnen een bepaalde termijn.

A.6.4. De precisering van het onderwerp van het beroep betreft volgens de Vlaamse Regering een materiële vergissing. Uit de memorie tot tussenkomst zou voorts blijken dat het voor de CREG duidelijk is welke bevoegdheidsverdelende bepalingen in het geding zijn. Ten slotte zou over de omvang van het beroep geen ernstige twijfel kunnen bestaan : de opgeworpen grieven zijn gericht tegen artikel 37 van de wet van 8 januari

2012 in zoverre daarbij een paragraaf 3 wordt ingevoegd in artikel 23^{quater} van de Elektriciteitswet en tegen artikel 88 van de wet van 8 januari 2012 in zoverre daarbij een paragraaf 3 wordt ingevoegd in artikel 15/14^{quater} van de Gaswet.

Ten gronde spreekt de Vlaamse Regering zich niet uit over de vraag of de CREG al dan niet het best geplaatst kan zijn om de vertegenwoordiging in het ACER waar te nemen. Het sluiten van een samenwerkingsakkoord kan niet « en cours de route » gebeuren, maar heeft slechts zin indien het plaatsvindt vooraleer een vertegenwoordiger wordt aangewezen, gelet op de gedeelde exclusieve bevoegdheden tussen de federale overheid en de gewesten inzake elektriciteit en gas. Volgens de Vlaamse Regering oefent het ACER wel degelijk taken uit die een rechtstreekse weerslag hebben op de gewestelijke energiebevoegdheden, zoals het opstellen van « *framework guidelines* » op basis waarvan een systeem van netwerkcodes zal worden ontwikkeld die een rechtstreekse impact op de regulering van het distributienet (zullen) hebben. Een louter informeel overleg kan ten slotte niet op dezelfde voet worden geplaatst als een (verplicht) samenwerkingsakkoord, hetgeen – zoals ook uit een advies van de afdeling wetgeving van de Raad van State zou blijken – de aangewezen oplossing biedt wanneer de interne bevoegdheidverdelende regels niet aansluiten bij de begrippen uit Europese richtlijnen die in de interne rechtsorde moeten worden omgezet.

A.6.5. Wat de exceptie van onontvankelijkheid van het middel betreft, dat de CREG heeft opgeworpen (A.6.3), gedraagt de Ministerraad zich naar de wijsheid van het Hof. Ten gronde beklemtoont hij dat de CREG steeds formeel overleg zal plegen met de regionale regulatoren, maar dat de overlegverplichting *ex* artikel 92bis, § 1, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen zich niet uitstrekt tot de afvaardiging binnen het ACER. Het betreft immers niet een « gemeenschappelijke instelling » in de zin van die bepaling. Evenmin zou de noodzaak van een samenwerkingsakkoord zijn aangetoond.

A.6.6. De CREG acht de argumenten van de Vlaamse Regering niet overtuigend en handhaaft haar exceptie van onontvankelijkheid van het middel. Ten gronde meent zij dat de Vlaamse Regering, in zoverre die zich niet verzet tegen de aanduiding van de CREG als vertegenwoordiger binnen het ACER, impliciet te kennen geeft dat geen samenwerkingsakkoord nodig is. Een dergelijk akkoord kan immers enkel betrekking hebben op de organisatie van de vertegenwoordiging binnen het ACER. Het huidige activiteitendomein van dat agentschap heeft overigens geen directe raakvlakken met de regionale bevoegdheden. In zoverre er een indirecte impact zou zijn, is de CREG ertoe gehouden formeel overleg te plegen met de regionale regulerende instanties.

- B -

B.1. De Vlaamse Regering vordert de vernietiging van verschillende bepalingen van de wet van 8 januari 2012 « tot wijziging van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt en de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige producten en andere door middel van leidingen ».

B.2. De bestreden wet wijzigt de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt (hierna : de « Elektriciteitswet ») en de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige producten en andere door middel van leidingen (hierna : de « Gaswet ») teneinde bepalingen van het recht van de Europese Unie in Belgisch recht om te zetten, meer bepaald :

- richtlijn 2009/72/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor elektriciteit en tot intrekking van Richtlijn 2003/54/EG;

- richtlijn 2009/73/EG van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 betreffende gemeenschappelijke regels voor de interne markt voor aardgas en tot intrekking van Richtlijn 2003/55/EG.

B.3. Alle grieven hebben betrekking op de verdeling van de bevoegdheid inzake het energiebeleid tussen, enerzijds, de federale overheid en, anderzijds, de gewesten.

Ten aanzien van het eerste middel

B.4. Het eerste middel, gericht tegen artikel 9, 4°, van de wet van 8 januari 2012, is afgeleid uit de schending van artikel 39 van de Grondwet en van artikel 6, § 1, VII, eerste lid, a), van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

B.5.1. De bestreden bepaling preciseert de beperking die bij artikel 9, § 1, tweede lid, van de Elektriciteitswet aan de beheerder van het nationaal transmissienet voor elektriciteit wordt opgelegd.

Het nationaal transmissienet omvat de bovengrondse lijnen, ondergrondse kabels en installaties die dienen voor het vervoer van elektriciteit van land tot land en naar rechtstreekse afnemers van de producenten en naar distributeurs gevestigd in België, alsook voor de koppeling tussen elektrische centrales en tussen elektriciteitsnetten (artikel 2, 7°, van de Elektriciteitswet).

Het beheer van het transmissienet wordt waargenomen door een enkele beheerder, die instaat voor de exploitatie, het onderhoud en de ontwikkeling van het transmissienet, met inbegrip van de koppellijnen daarvan naar andere elektriciteitsnetten, teneinde de continuïteit van de voorziening te waarborgen (artikel 8, § 1, van de Elektriciteitswet).

B.5.2. De bestreden bepaling voegt een zinsnede en een zin toe aan artikel 9, § 1, tweede lid, van de Elektriciteitswet, dat voortaan als volgt luidt (toevoeging gecursiveerd) :

« De netbeheerder mag, rechtstreeks of onrechtstreeks, geen lidmaatschapsrechten bezitten onder welke vorm dan ook, in producenten, distributeurs, leveranciers en tussenpersonen *en evenmin in aardgasbedrijven zoals bepaald bij de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige produkten en andere door middel van leidingen. Wat de distributienetbeheerders betreft, geldt dit lid zonder afbreuk te doen aan de bepalingen van artikel 8, § 2* ».

Artikel 8, § 2, van de Elektriciteitswet staat de beheerder van het transportnet toe om, onder bepaalde voorwaarden, activiteiten uit te oefenen « die onder meer bestaan uit diensten voor de exploitatie, het onderhoud, de verbetering, de vernieuwing, de uitbreiding en/of het beheer van lokale, regionale transmissie- en/of distributienetten met een spanningsniveau van 30 kV tot 70 kV ». Hij kan deze activiteiten, met inbegrip van handelsactiviteiten, rechtstreeks uitoefenen of via deelnemingen in publieke of private instellingen, vennootschappen of verenigingen.

B.6.1. De grief van de Vlaamse Regering heeft betrekking op de toegevoegde laatste zin van artikel 9, § 1, tweede lid, van de Elektriciteitswet, die door bevoegdheidsoverschrijding zou zijn aangetast.

B.6.2. Krachtens artikel 6, § 1, VII, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, dat zijn grondslag vindt in artikel 39 van de Grondwet, zijn de gewesten bevoegd voor :

« Wat het energiebeleid betreft :

De gewestelijke aspecten van de energie, en in ieder geval :

- a) De distributie en het plaatselijk vervoer van elektriciteit door middel van netten waarvan de nominale spanning lager is dan of gelijk is aan 70 000 volt;
- b) De openbare gasdistributie;
- c) De aanwending van mijnogas en van gas afkomstig van hoogovens;
- d) De netten van warmtevoorziening op afstand;
- e) De valorisatie van steenbergen;

f) De nieuwe energiebronnen met uitzondering van deze die verband houden met de kernenergie;

g) De terugwinning van energie door de nijverheid en andere gebruikers;

h) Het rationeel energieverbruik.

De federale overheid is echter bevoegd voor de aangelegenheden die wegens hun technische en economische ondeelbaarheid een gelijke behandeling op nationaal vlak behoeven, te weten :

a) Het nationaal uitrustingsprogramma in de elektriciteitssector;

b) De kernbrandstofcyclus;

c) De grote infrastructuren voor de stockering; het vervoer en de produktie van energie;

d) De tarieven ».

B.6.3. Aldus heeft de bijzondere wetgever het energiebeleid opgevat als een gedeelde exclusieve bevoegdheid, waarbij de gasdistributie en de distributie en het plaatselijk vervoer van elektriciteit (door middel van netten waarvan de nominale spanning lager is dan of gelijk is aan 70 000 volt) aan de gewesten is toevertrouwd, terwijl het (niet-plaatselijk) vervoer van energie tot de bevoegdheid van de federale wetgever is blijven behoren.

Zoals de Ministerraad verduidelijkt, regelt de bestreden bepaling niet de distributie of het vervoer van energie maar bevestigt zij slechts de mogelijkheid, die door artikel 8, § 2, van de Elektriciteitswet onder bepaalde voorwaarden aan de beheerder van het transmissienet wordt verleend, om tevens activiteiten van distributiebeheer uit te oefenen. Zonder toevoeging van de bestreden zin zouden artikel 8, § 2, en artikel 9, § 1, tweede lid, van de Elektriciteitswet elkaar tegenspreken.

De uitoefening zelf van die activiteiten van distributiebeheer valt vanzelfsprekend onder de exclusieve bevoegdheid van de gewesten. Overigens, zoals de afdeling wetgeving van de Raad van State met betrekking tot artikel 8, § 2, van de Elektriciteitswet heeft opgemerkt, is die bepaling slechts van toepassing « zodra de betrokken netbeheerder krachtens de gewestelijke regelgeving effectief de in die bepaling bedoelde activiteiten vermag uit te oefenen » (*Parl. St.*, Kamer, 2004-2005, DOC 51-1596/001, pp. 46-47).

B.6.4. De Vlaamse Regering voert vervolgens de schending aan van artikel 6, § 3, 3°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, dat in een verplicht overleg tussen de betrokken Gewestregeringen en de federale overheid over de grote lijnen van het nationale energiebeleid voorziet.

Aangezien de bestreden zin slechts een precisering van de bestaande wettekst inhoudt, die niet de grote lijnen van het energiebeleid betreft, diende niet te worden voldaan aan de voormelde overlegverplichting.

B.7. Het middel is niet gegrond.

Ten aanzien van het tweede middel

B.8. Het tweede middel, gericht tegen de artikelen 9, 4°, en 80 van de wet 8 januari 2012, is afgeleid uit de schending van artikel 39 van de Grondwet en van artikel 6, § 1, VII, eerste lid, b), van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

B.9. De eerste bestreden bepaling voegt een zinsnede en een zin toe aan artikel 9, § 1, tweede lid, van de Elektriciteitswet (zie B.5.2).

In zoverre het middel aanvoert dat die bepaling door bevoegdheidsoverschrijding is aangetast, valt het samen met het eerste middel en is het om dezelfde redenen niet gegrond.

B.10.1. De tweede bestreden bepaling voegt in de Gaswet een artikel 15/9bis in, dat als volgt luidt :

« § 1. Elke natuurlijke of rechtspersoon die eigenaar is of beschikt over een gebruiksrecht op een net dat beantwoordt aan de criteria van een gesloten industrieel net dat uitsluitend is aangesloten op het aardgasvervoersnet, dat geen deel uitmaakt van een distributienet en zoals bepaald bij artikel 1, 56°, mag dit net aan de commissie en aan de minister binnen een termijn van zes maanden volgend op de bekendmaking van de wet van 8 januari 2012 tot wijziging van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt en de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige producten en andere door middel van leidingen, aanmelden en zich verbinden tot het naleven van de bepalingen die krachtens deze wet op hem van toepassing zijn. Door deze aanmelding verwerft hij de hoedanigheid van beheerder van een industrieel gesloten net. De Algemene

Directie Energie controleert, na advies van de commissie en van de aardgasvervoersnetbeheerder, de technische conformiteit van het aangemelde gesloten industrieel net met het aardgasvervoersnet. Hiertoe bezorgt de beheerder van het gesloten industrieel net, binnen de zes maanden na zijn melding, aan de Algemene Directie Energie het bewijs van de technische conformiteit van zijn gesloten industrieel net met het aardgasvervoersnet. Een kopie van dit verslag wordt meegedeeld aan de aardgasvervoersnetbeheerder alsook aan de commissie.

De minister kan, na advies van de commissie en van de aardgasvervoersnetbeheerder, de hoedanigheid van beheerder van een gesloten industrieel net toekennen aan de natuurlijke of rechtspersoon, die eigenaar is van of een gebruiksrecht bezit op een net dat beantwoordt aan de criteria van een gesloten industrieel net dat uitsluitend is aangesloten op het aardgasvervoersnet, dat geen deel uitmaakt van een distributienet en zoals bepaald bij artikel 1, 56° die hierom verzoekt na de bekendmaking van de wet van 8 januari 2012 tot wijziging van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt en de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige produkten en andere door middel van leidingen en die de criteria die door deze wet voorzien zijn, naleeft.

De Algemene Directie Energie publiceert en actualiseert op haar internetsite de lijst van beheerders van gesloten industriële netten.

§ 2. In afwijking van de bepalingen van deze wet en onder andere van de artikelen 3 tot 8/6, 15/1, 15/3 tot 15/5*quinquies*, 15/5*duodecies* en 15/12, moeten de beheerders van gesloten industriële netten zich slechts aan de volgende verplichtingen houden :

a) de beheerder van een gesloten industrieel net onthoudt zich, in het kader van deze functie, van elke discriminatie tussen de gebruikers van zijn gesloten industrieel net;

b) de beheerder van een gesloten industrieel net garandeert aan de gebruikers van zijn gesloten industrieel net het recht om hun aardgas bij de leverancier van hun keuze aan te schaffen en om van leverancier te veranderen, met naleving van en zonder de duur en de modaliteiten van hun contracten op de helling te zetten, binnen maximaal drie weken. De gebruiker van een gesloten industrieel net kan de beheerder van dit net gelasten om, namens hem en voor zijn rekening, zijn in aanmerking komen uit te oefenen. Om rechtsgeldig te zijn, moet dit mandaat uitdrukkelijk worden voorzien en kunnen herzien worden per contractuele periode;

c) de beheerder van een gesloten industrieel net bepaalt de modaliteiten voor de aansluiting en de toegang tot dit net in een contract met de gebruikers van het gesloten industrieel net. Deze contracten stellen onder andere :

1° de minimale technische vereisten inzake het ontwerp en de werking van de op het gesloten industrieel net aangesloten installaties, het maximale aansluitingsvermogen en de kenmerken van de geleverde voorzieningen;

2° de commerciële modaliteiten voor de aansluiting op en de toegang tot het gesloten industrieel net;

3° de voorwaarden voor onderbreking van de aansluiting wegens niet-naleving van de contractuele verplichtingen of omwille van de veiligheid van het gesloten industrieel net.

Deze contracten moeten transparant en niet-discriminerend zijn. Zij moeten eveneens bepalen dat de commissie bevoegd is in geval van betwisting door een gebruiker van het gesloten industrieel net van de op dit net toegepaste tarieven. Iedere beslissing van de commissie ter zake kan het voorwerp uitmaken van een beroep bij het hof van beroep te Brussel overeenkomstig artikel 15/20.

De afsluiting van deze contracten is afhankelijk van de vestiging van de gebruiker van het gesloten industrieel net op het gesloten industrieel net;

d) iedere beheerder van een gesloten industrieel net bezorgt de gebruikers van het gesloten industrieel net dat hij beheert :

1° een gedetailleerde en duidelijke factuur, gebaseerd op hun verbruik of eigen injecties en op de in dit artikel bedoelde tariefbeginselen en/of tarieven;

2° een juiste verdeling, op hun facturen, van de meerkosten toegepast op de facturen voor aardgasvervoer, in overeenstemming met de meerkostbeginselen;

3° de mededeling van de relevante gegevens van hun verbruik en/of injecties, evenals de informatie voor een efficiënte toegang tot het net;

e) de beheerder van een gesloten industrieel net garandeert de vertrouwelijke behandeling van de commercieel gevoelige informatie van de gebruikers van zijn net dat hij beheert, waarvan hij kennis heeft in het kader van zijn activiteiten, uitgezonderd elke wettelijke verplichting tot het vrijgeven van informatie;

f) de beheerder van een gesloten industrieel net bewijst de technische conformiteit van zijn gesloten industrieel net waaronder het aardgasontvangststation van dit net, met de voor dit net relevante bepalingen van de gedragscode;

g) de beheerder van een gesloten industrieel net exploiteert en onderhoudt zijn net en houdt hierbij toezicht, gelet op de kenmerken van het gesloten industrieel net, op de veiligheid, betrouwbaarheid en doeltreffendheid van dit net, en dit in economisch aanvaardbare omstandigheden, met respect voor het milieu en de energie-efficiëntie.

§ 3. In afwijking van de bepalingen van deze wet en met name haar artikelen 15/5 tot 15/5*quinquies*, past iedere beheerder van een gesloten industrieel net alsook iedere beheerder van een gesloten distributienet, voor zover de toepasselijke regionale bepalingen een regime van gesloten distributienet implementeert, voor de aansluiting, de toegang en de ondersteunende diensten van toepassing op dit net, tariefbeginselen en/of tarieven toe in overeenstemming met de volgende richtsnoeren :

1° de tariefbeginselen en/of tarieven zijn niet-discriminerend, gebaseerd op de kosten en een redelijke winstmarge;

2° de tariefbeginselen en/of tarieven zijn transparant; zij worden uitgewerkt in functie van hun parameters en worden vooraf door de beheerder van het gesloten industrieel of het gesloten distributienet overgemaakt aan de netgebruikers en de bevoegde regulatoren;

3° het tarief dat door de beheerder van een gesloten industrieel net of van het gesloten distributienet op de gebruikers van dit net wordt toegepast, omvat de kosten voor toegang, aansluiting en ondersteunende diensten, alsook, desgevallend, de kosten die verband houden met de bijkomende lasten die het gesloten industrieel net of van het gesloten distributienet moet dragen om het net waarop hij aangesloten is te gebruiken. De beheerder van het gesloten industrieel net wordt gelijkgesteld met de netgebruikers die geen distributienetbeheerders zijn voor de toepassing van de tarieven die toegepast worden door de aardgasvervoersnetbeheerder aan de beheerder van het industrieel gesloten net;

4° de afschrijvingstermijnen en de winstmarges worden door de beheerder van het gesloten industrieel net of van het gesloten distributienet gekozen binnen de marges tussen de waarden die hij toepast in zijn belangrijkste bedrijfssector en de marges die worden toegepast in de distributienetten;

5° de tariefbeginselen zijn, wat de aansluiting, versterking en vernieuwing van de uitrusting van het gesloten industrieel net of van het gesloten distributienet betreft, afhankelijk van de mate van socialisering of individualisering van de investeringen eigen aan de locatie, rekening houdend met het aantal gebruikers van het gesloten industrieel net of van het gesloten distributienet.

§ 4. De gevallen van gemengde gesloten netten die zowel federale als regionale bevoegdheden impliceren maken het voorwerp uit van overleg met de Gewesten ».

B.10.2. Die bepaling voert een bijzondere regeling in voor de zogenaamde gesloten industriële netten die op het vervoersnet zijn aangesloten. In afwijking van de algemene bepalingen vervat in de Gaswet, worden de beheerders van een gesloten industrieel net slechts aan minimale verplichtingen onderworpen en zijn zij vrijgesteld van verplichtingen die aan de elektriciteits- en aardgasbedrijven zijn opgelegd.

B.10.3. Een gesloten industrieel net is een net binnen een geografisch afgebakende industriële of commerciële locatie of een locatie met gedeelde diensten dat in de eerste plaats bestemd is om de eindafnemers die op deze locatie gevestigd zijn te bedienen, dat geen huishoudelijke afnemers bevoorraadt en waarin (a) de exploitatie of het productieproces van de gebruikers van dat net om specifieke technische of veiligheidsredenen geïntegreerd is, of (b) het aardgas wordt gedistribueerd aan de eigenaar of beheerder van het gesloten distributienet of de daarmee verwante bedrijven (artikel 1, 56°, van de Gaswet).

Het gaat met name om de netten die « aardgas binnen een beperkt en goed afgebakend geografisch gebied distribueren, in het bijzonder op industriële of commerciële locaties, of locaties met gedeelde diensten zoals spoorwegstations, luchthavens, ziekenhuizen, grote

campings met geïntegreerde faciliteiten of installaties van de chemische industrie » (*Parl. St.*, Kamer, 2010-2011, DOC 53-1725/001, p. 16).

B.11.1. Op grond van artikel 6, § 1, VII, eerste lid, b), van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen zijn de gewesten bevoegd voor de openbare gasdistributie.

Voor zover zij er niet anders over hebben beschikt, moeten de Grondwetgever en de bijzondere wetgever worden geacht aan de gemeenschappen en de gewesten de volledige bevoegdheid te hebben toegekend tot het uitvaardigen van regels die eigen zijn aan de aan hen toegewezen aangelegenheden. Behoudens andersluidende bepalingen heeft de bijzondere wetgever het gehele beleid inzake de door hem toegewezen aangelegenheden aan de gemeenschappen en de gewesten overgedragen.

B.11.2. Onder openbare gasdistributie moet worden verstaan, zo blijkt uit de parlementaire voorbereiding van de bijzondere wet van 8 augustus 1980, « de werkzaamheid die tot doel heeft gas door middel van leidingen, te leveren aan verbruikers gevestigd op het grondgebied van een bepaalde gemeente of op het grondgebied van verschillende aan elkaar palende gemeenten die met het oog op de levering van gas onderling een overeenkomst hebben gesloten » (*Parl. St.*, Kamer, B.Z. 1988, nr. 516/6, p. 144).

B.11.3. Nu een gesloten industrieel net bestemd is om eindafnemers te bedienen (zie B.10.3), valt het onder de openbare gasdistributie zoals bedoeld in de bijzondere wet van 8 augustus 1980 en niet onder het « vervoer » van gas, zonder levering, dat krachtens artikel 6, § 1, VII, tweede lid, c), van de voormelde bijzondere wet tot de bevoegdheid van de federale overheid is blijven behoren. Het is daarbij niet van belang dat het gesloten industrieel net andere dan huishoudelijke afnemers bevoorraadt.

Weliswaar kan worden aangenomen, zoals de Ministerraad betoogt, dat het « vervoer » van gas de levering aan bepaalde eindafnemers niet uitsluit en dat die activiteit van het vervoersnet geen distributienet maakt. Anders dan het aardgasvervoersnet is een gesloten industrieel net evenwel, zoals uit de definitie ervan blijkt, uitdrukkelijk bestemd om eindafnemers te bedienen. Bovendien valt de uitoefening van elke distributieactiviteit, ongeacht door welk net, onverkort onder de exclusieve bevoegdheid van de gewesten.

Het feit, ten slotte, dat het gesloten industrieel net op het vervoersnet is aangesloten en geen deel uitmaakt van een distributienet kan, bij gebrek aan rechtsgrondslag in de bijzondere wet van 8 augustus 1980, niet als een bevoegdheidverdelend criterium in aanmerking worden genomen.

Daaruit volgt dat de paragrafen 1, 2 en 4 van artikel 15/9bis van de Gaswet een aangelegenheid regelen die tot de bevoegdheid van de gewesten behoort.

B.11.4. Op grond van artikel 6, § 1, VII, tweede lid, d), van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 zijn de tarieven een aan de federale overheid voorbehouden bevoegdheid.

Daaruit volgt dat paragraaf 3 van artikel 15/9bis van de Gaswet een aangelegenheid regelt die tot de bevoegdheid van de federale wetgever behoort.

B.12. Het middel is gedeeltelijk gegrond. Artikel 80 van de wet van 8 januari 2012 moet worden vernietigd in zoverre het artikel 15/9bis, §§ 1, 2 en 4, in de Gaswet invoegt en in zoverre die bepalingen van toepassing zijn op de gesloten industriële netten die binnen het territoriaal bevoegdheidsgebied van de gewesten gelegen zijn.

Ten aanzien van het derde, vierde en vijfde middel

B.13. Het derde middel, gericht tegen de artikelen 31, 1°, 84, 1° en 2°, en 105, § 2, achtste tot tiende streepje, van de wet van 8 januari 2012, is afgeleid uit de schending van artikel 39 van de Grondwet en van artikel 6, § 1, VII, eerste lid, f), van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

Het vierde middel, gericht tegen de artikelen 8, 2°, 31, 1°, 65, 6°, 84, 1° en 2°, en 105, § 2, achtste tot tiende streepje, van de wet van 8 januari 2012, is afgeleid uit de schending van artikel 39 van de Grondwet en van artikel 6, § 1, VII, eerste lid, h), van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

Het vijfde middel, gericht tegen de artikelen 31, 1°, en 84, 1° en 2°, van de wet van 8 januari 2012, is afgeleid uit de schending van artikel 39 van de Grondwet en van artikel 6, § 1, II, eerste lid, 1°, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen.

Aangezien die middelen nauw met elkaar zijn verbonden, worden zij samen onderzocht.

B.14.1. De Ministerraad werpt op dat het derde en het vierde middel zonder voorwerp zijn in zoverre zij betrekking hebben op artikel 105, § 2, achtste tot tiende streepje, van de wet van 8 januari 2012, aangezien die bepaling is opgeheven bij artikel 13 van de wet van 25 augustus 2012 houdende diverse bepalingen inzake energie.

B.14.2. Artikel 105, § 2, achtste tot tiende streepje, bepaalde :

« § 2. Op elke afrekeningsfactuur of slotfactuur die aan de eindafnemers wordt gericht wordt daarenboven vermeld :

[...]

- evolutie in de consumptie van de drie voorbije jaren zowel in kWh als in eenheidsprijs per kWh als de totaalprijs;

- de aard van de primaire energiebronnen die gebruikt worden voor de geleverde elektriciteit : hernieuwbare energie, warmtekrachtkoppeling, fossiele brandstoffen, kernenergie of onbekend. Dit laatste kan alleen betrekking hebben op 5 % van het vermelde type;

- de bestaande referentiebronnen, zoals webpagina's, waar informatie over de milieueffecten van de productie van elektriciteit uit alle energiebronnen die de leverancier gedurende het afgelopen jaar heeft gebruikt voor het publiek beschikbaar zijn ».

B.14.3. Krachtens artikel 16 van de wet van 25 augustus 2012, is de opheffing van artikel 105 van de wet van 8 januari 2012 op 14 september 2012 in werking getreden. Hoewel de bestreden bepaling tot die datum uitwerking heeft gehad, zet de verzoekende partij niet uiteen dat zij daadwerkelijk rechtsgevolgen heeft doen ontstaan alvorens zij werd opgeheven.

De exceptie is gegrond.

B.15. Artikel 8, 2°, van de wet van 8 januari 2012 voegt in artikel 8 van de Elektriciteitswet een paragraaf *1bis* in, dat de opdrachten van de netbeheerder nader specificeert.

Het vierde middel is inzonderheid gericht tegen het vierde en vijfde lid van de nieuwe paragraaf die als volgt luiden :

« De netbeheerder waakt er overigens eveneens over dat de energie-efficiëntie bevorderd wordt. Hiertoe gaat hij over tot belemmering en voert hij intelligente meters en/of netten in. In het kader van intelligente meters, maakt de netbeheerder tegen 31 december 2012 een economische evaluatie van de totale kosten en baten van deze meters voor de markt en voor de eindafnemers aangesloten op het transmissienet, op individuele basis.

De netbeheerder overhandigt jaarlijks aan de minister een verslag over de maatregelen die genomen werden om de energie-efficiëntie op het transmissienet te bevorderen ».

B.16. Artikel 31, 1°, van de wet van 8 januari 2012 voegt een zinsnede toe aan artikel 21, 1°, van de Elektriciteitswet, dat voortaan bepaalt (toevoeging geursiveerd) :

« Bij een in Ministerraad overlegd besluit, na advies van de commissie, kan de Koning :

1° de producenten, tussenpersonen, leveranciers en netbeheerder openbare dienstverplichtingen opleggen inzonderheid inzake regelmaat en kwaliteit van elektriciteitsleveringen en inzake bevoorrading van afnemers, *inzake milieubescherming, met inbegrip van de energie-efficiëntie, de energie die geproduceerd wordt uit hernieuwbare energiebronnen en klimaatbescherming voor hun activiteiten op het transmissienet* ».

B.17. Artikel 65, 6°, van de wet van 8 januari 2012 voegt vier nieuwe paragrafen toe aan artikel 15/1 van de Gaswet.

Het vierde middel is inzonderheid gericht tegen de nieuwe paragraaf 6 die bepaalt :

« De beheerders van het aardgasvervoersnet, van een opslaginstallatie voor aardgas en van een LNG-installatie streven naar het bevorderen van energie-efficiëntie op hun net of installatie en zenden jaarlijks aan de minister een verslag over aangaande de in dit kader getroffen maatregelen.

Met het oog op energie-efficiëntie promoot de beheerder van het aardgasvervoersnet in het bijzonder de onderbreekbare contracten alsook de niet-vaste reservaties van capaciteit en intelligente meters en/of netten.

In het kader van de intelligente meters, maakt de beheerder van het aardgasvervoersnet tegen 31 december 2012 een economische evaluatie op lange termijn van de totale kosten en winsten van zijn meters voor de markt en voor de eindafnemers aangesloten op dit aardgasvervoersnet, individueel bekeken ».

B.18. Artikel 84, 1°, van de wet van 8 januari 2012 voegt een zinsnede toe aan artikel 15/11, § 1, 1°, van de Gaswet, dat voortaan bepaalt (toevoeging gecursiveerd) :

« Bij een in Ministerraad overlegd besluit, na advies van de Commissie, kan de Koning :

1° de houders van een vervoersvergunning openbare dienstverplichtingen opleggen inzake investeringen, ten gunste van afnemers, op basis van een voorafgaande studie met betrekking tot de capaciteit van het aardgasvervoersnet en in de mate dat deze investeringen economisch verantwoord zijn, *evenals alle andere openbare dienstverplichtingen voor hun activiteiten op het vervoersnet, de aardgasopslaginstallatie of de LNG-installatie inzake bevoorradingszekerheid en milieubescherming, met inbegrip van de energie-efficiëntie, energie die geproduceerd wordt uit hernieuwbare energiebronnen en klimaatbescherming die rekening houden met de criteria en de verplichtingen inzake bevoorradingszekerheid die voortvloeien uit de toepassing van de maatregelen die getroffen werden in het raam van Verordening (EU) nr. 994/2010; ».*

Artikel 84, 2°, van de wet van 8 januari 2012 voegt een zinsnede toe aan artikel 15/11, § 1, 2°, van de Gaswet, dat voortaan bepaalt (toevoeging gecursiveerd) :

« 2° de houders van een leveringsvergunning openbare dienstverplichtingen opleggen inzake regelmaat en kwaliteit van leveringen van aardgas en inzake bevoorrading van distributieondernemingen, en andere afnemers, *en inzake milieubescherming, met inbegrip van de energie-efficiëntie, energie die geproduceerd wordt uit hernieuwbare energiebronnen en klimaatbescherming die rekening houden met de criteria en de verplichtingen inzake bevoorradingszekerheid die voortvloeien uit de toepassing van de maatregelen die getroffen werden in het raam van Verordening (EU) nr. 994/2010 voor hun activiteiten op het vervoersnet, de aardgasopslaginstallatie of de LNG-installatie; ».*

B.19. De bevordering van de hernieuwbare energiebronnen behoort tot de bevoegdheid van de gewesten, vermits artikel 6, § 1, VII, eerste lid, van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen, onder de gewestelijke aspecten van de energie « de nieuwe energiebronnen » en « het rationeel energieverbruik » vermeldt.

De bescherming van het leefmilieu behoort eveneens in beginsel tot de bevoegdheid van de gewesten, op grond van artikel 6, § 1, II, eerste lid, 1°, van dezelfde bijzondere wet. Die bevoegdheidsgrondslag omvat de bescherming van het klimaat.

B.20.1. De bestreden bepalingen leggen aan de actoren op de energiemarkt verplichtingen op - of machtigen de Koning verplichtingen op te leggen - inzake energie-efficiëntie (B.15, B.16, B.17 en B.18), inzake energie die geproduceerd wordt uit hernieuwbare energiebronnen (B.16 en B.18) en inzake milieu- en klimaatbescherming (B.16 en B.18).

B.20.2. Uit hetgeen voorafgaat volgt dat het opleggen van die verplichtingen tot de exclusieve bevoegdheid van de gewesten behoort, behoudens in zoverre zij de kernenergie betreffen en de mariene gebieden die buiten het territoriaal bevoegdheidsgebied van de gewesten gelegen zijn.

B.20.3. De precisering dat de verplichtingen slechts aan de betrokken actoren worden opgelegd « voor hun activiteiten op het transmissienet » (B.16) of « voor hun activiteiten op het vervoersnet, de aardgasopslaginstallatie of de LNG-installatie » (B.18) doet aan die vaststelling geen afbreuk. Behoudens de uitdrukkelijk vermelde uitzonderingen heeft de bijzondere wetgever immers aan de gewesten de exclusieve bevoegdheid toegekend inzake de bescherming van het leefmilieu, de nieuwe energiebronnen en het rationeel energieverbruik. De bestreden bepalingen zijn niet noodzakelijk om de voorbehouden bevoegdheid inzake het vervoer van energie (B.6.2-B.6.3) te kunnen uitoefenen. Het komt derhalve de gewesten toe in de hen toegewezen aangelegenheden verplichtingen op te leggen aan alle betrokken actoren op de energiemarkt, niet alleen wat hun activiteiten op het distributienet betreft, maar ook wat hun activiteiten op het vervoers- of transmissienet betreft.

B.21. De middelen zijn gedeeltelijk gegrond.

De artikelen 8, 2°, 31, 1°, 65, 6°, en 84, 1° en 2°, van de wet van 8 januari 2012 moeten worden vernietigd in zoverre zij verplichtingen opleggen - of de Koning machtigen verplichtingen op te leggen - inzake nieuwe energiebronnen, rationeel energieverbruik en milieubescherming, behoudens wanneer die verplichtingen betrekking hebben op de

kernenergie of op de mariene gebieden die buiten het territoriaal bevoegdheidsgebied van de gewesten gelegen zijn.

Ten aanzien van het zesde middel

B.22. Het zesde middel, gericht tegen « artikel 37, § 3, » van de wet van 8 januari 2012, is afgeleid uit de schending van de bevoegdheidverdelende regels, in samenhang gelezen met het evenredigheidsbeginsel, in zoverre dat artikel eenzijdig de vertegenwoordiging en de contacten op communautair niveau binnen het Agentschap voor de samenwerking tussen energieregulators (ACER) vaststelt.

B.23. Artikel 37 van de wet van 8 januari 2012 voegt in de Elektriciteitswet een artikel *23quater* in, dat bepaalt :

« § 1. De commissie werkt voor de grensoverschrijdende zaken samen met de reguleringsoverheid of overheden van de betrokken lidstaten van de Europese Unie en met het ACER.

De commissie consulteert en werkt nauw samen met de reguleringsoverheden van de andere lidstaten van de Europese Unie, zij wisselt met hen alle informatie uit voor de uitvoering van de taken die haar toebedeeld zijn krachtens deze wet, en deelt deze informatie mee aan het ACER. De overheid die deze uitgewisselde informatie ontvangt, behandelt ze met dezelfde strikte vertrouwelijkheid als de overheid die ze verstrekt.

De commissie werkt tenminste samen op regionaal niveau, zoals bedoeld in artikel 12, § 3, van Verordening (EG) nr. 714/2009, om :

a) de invoering van praktische modaliteiten te bevorderen, teneinde een optimaal beheer van het net mogelijk te maken, elektriciteitsbeurzen en toewijzing van grensoverschrijdende capaciteit te stimuleren, en een adequaat niveau van interconnectiecapaciteit, mede door nieuwe interconnectie binnen de regio en tussen de regio's, zoals bedoeld in artikel 12, § 3, van Verordening (EG) nr. 714/2009, mogelijk te maken teneinde de ontwikkeling van daadwerkelijke mededinging mogelijk te maken en de bevoorradingszekerheid te verbeteren zonder tussen leveranciers uit verschillende lidstaten van de Europese Unie te discrimineren;

b) de ontwikkeling van alle netcodes voor de relevante transmissienetbeheerders en andere marktdeelnemers te coördineren; en

c) de ontwikkeling van de regels inzake congestiebeheer te coördineren.

De commissie is bevoegd om samenwerkingsakkoorden af te sluiten met de reguleringsoverheden van de andere lidstaten van de Europese Unie teneinde de samenwerking inzake regulering te bevorderen.

De acties bedoeld in het derde lid worden, in voorkomend geval, ondernomen in nauw overleg met de andere betrokken federale overheden, onverminderd de bevoegdheden van deze laatste.

§ 2. De commissie schikt zich naar en implementeert de juridisch dwingende beslissingen van het ACER en van de Europese Commissie.

De commissie kan het advies van het ACER vragen in verband met de overeenstemming van een beslissing genomen door een regionale reguleringsoverheid of een andere Lidstaat met de door de Europese Commissie opgestelde richtsnoeren in uitvoering van Richtlijn 2009/72/EG of bedoeld in Verordening nr. 714/2009.

De commissie kan de Europese Commissie ook op de hoogte brengen van elke beslissing van toepassing op de grensoverschrijdende uitwisselingen, genomen door een regionale reguleringsoverheid of een andere lidstaat van de Europese Unie die zij in strijd acht met de in het tweede lid vermelde richtsnoeren, en wel binnen twee maanden na deze beslissing.

Wanneer de Europese Commissie aan de commissie vraagt om één van haar beslissingen in te trekken, gaat deze binnen een termijn van twee maanden over tot de intrekking ervan en brengt ze de Europese Commissie hiervan op de hoogte.

§ 3. De commissie werkt samen met de regionale reguleringsoverheden.

De vertegenwoordiging en de contacten op communautair niveau binnen het ACER, overeenkomstig artikel 14, § 1, van Verordening (EG) nr. 713/2009, worden verzekerd door een vertegenwoordiger van de commissie die in formele samenwerking met de regionale reguleringsoverheden handelt ».

Artikel 88 van de wet van 8 januari 2012 voegt in de Gaswet een soortgelijke bepaling in (artikel 15/14^{quater}).

B.24.1. De CREG betwist de ontvankelijkheid van het middel, aangezien het bestreden artikel 37, § 3, niet bestaat en het onduidelijk is of ook artikel 88 van de wet van 8 januari 2012 wordt gevisieerd. Voorts zou niet zijn aangegeven welke bepaling is geschonden en in welk opzicht die zou zijn geschonden. Ten slotte zou niet zijn aangetoond op welke wijze het evenredigheidsbeginsel is geschonden.

B.24.2. Uit het verzoekschrift blijkt dat het middel is gericht tegen paragraaf 3 van het nieuwe artikel 23^{quater} van de Elektriciteitswet en tegen de gelijklopende paragraaf 3 van het nieuwe artikel 15/14^{quater} van de Gaswet. Het middel zet in voldoende duidelijke bewoordingen uiteen dat het evenredigheidsbeginsel, dat inherent is aan elke bevoegdheidsuitoefening, zou zijn geschonden doordat de bestreden bepalingen zonder overleg met de gewesten zijn aangenomen.

Wanneer een schending van de bevoegdheidverdelende regels wordt aangevoerd, moet worden gepreciseerd, zoals de CREG opmerkt, welke bevoegdheidverdelende regel wordt geschonden, zo niet is het middel niet ontvankelijk. In het voorliggend geval volstaat evenwel de vermelding van het evenredigheidsbeginsel, aangezien er geen uitdrukkelijke bepaling bestaat die het verzuimde overleg voorschrijft.

B.24.3. De exceptie is niet gegrond.

B.25.1. De Vlaamse Regering verwijt de bestreden bepalingen dat zij eenzijdig de vertegenwoordiging en de contacten op communautair niveau binnen het ACER vaststelt, zonder dat daarover voorafgaandelijk een samenwerkingsakkoord werd gesloten.

B.25.2. Het ontbreken van een samenwerkingsakkoord in een aangelegenheid waarvoor, zoals dat te dezen het geval is, de bijzondere wetgever daartoe niet in een verplichting voorziet, houdt in beginsel geen schending in van de bevoegdheidverdelende regels. Wanneer evenwel de bevoegdheden van de federale Staat en de gewesten dermate verweven zijn dat zij alleen in onderlinge samenwerking kunnen worden uitgeoefend, houdt het eenzijdige optreden van de federale wetgever in de regel een schending in van het evenredigheidsbeginsel.

B.25.3. Aan het ACER zijn met name taken toevertrouwd in verband met de samenwerking van de transmissiesysteembeheerders (artikel 6 van de verordening (EG) nr. 713/2009 van het Europees Parlement en de Raad van 13 juli 2009 tot oprichting van een Agentschap voor de samenwerking tussen energieregulators), taken in verband met de nationale regulerende instanties (artikel 7 van de verordening) en taken inzake de toegang tot en de operationele veiligheid van grensoverschrijdende infrastructuur (artikel 8 van de verordening).

Krachtens artikel 14, lid 1, eerste alinea, onder a), van de voormelde verordening bestaat de raad van regulators van het ACER uit « hooggeplaatste vertegenwoordigers van de regulerende instanties overeenkomstig artikel 35, lid 1, van Richtlijn 2009/72/EG en artikel 39, lid 1, van Richtlijn 2009/73/EG, alsmede per lidstaat een plaatsvervanger die thans een hoge functie bij deze instanties vervult ».

De vermelde richtlijnbevestigingen verwijzen naar « één enkele nationale regulerende instantie op nationaal niveau » en niet naar de regulerende instanties op regionaal niveau, waaraan in het tweede lid van dezelfde richtlijnbevestigingen wordt gerefereerd.

Krachtens artikel 14, lid 1, tweede alinea, van de voormelde verordening mag slechts « één vertegenwoordiger per lidstaat van de nationale regulerende instantie [...] worden toegelaten tot de raad van regulators ».

Uit die bevestigingen vloeit voort dat enkel een vertegenwoordiger van de CREG de Belgische regulerende instanties binnen het ACER kan vertegenwoordigen.

B.25.4. Wanneer het sluiten van een samenwerkingsakkoord tot geen andere bevestiging zou kunnen leiden, met name gelet op de ter zake geldende Europese regelgeving, dan de bevestiging die zonder het voorafgaandelijk sluiten van een samenwerkingsakkoord is tot stand gekomen, kan die laatste bevestiging niet worden geacht het evenredigheidsbeginsel, dat inherent is aan elke bevoegdheidsuitoefening, te hebben geschonden.

B.25.5. Voor het overige voorzien de bestreden bevestigingen uitdrukkelijk erin dat de vertegenwoordiger van de CREG « in formele samenwerking » (artikel 23^{quater}, § 3, van de Elektriciteitswet) of « in formeel overleg » (artikel 15/14^{quater}, § 3, van de Gaswet) met de regionale reguleringsoverheden handelt.

B.26. Het middel is niet gegrond.

Om die redenen,

het Hof

- vernietigt artikel 80 van de wet van 8 januari 2012 « tot wijziging van de wet van 29 april 1999 betreffende de organisatie van de elektriciteitsmarkt en de wet van 12 april 1965 betreffende het vervoer van gasachtige produkten en andere door middel van leidingen », in zoverre het artikel 15/9*bis*, §§ 1, 2 en 4, in de voormelde wet van 12 april 1965 invoegt en in zoverre die bepalingen van toepassing zijn op de gesloten industriële netten die binnen het territoriaal bevoegdheidsgebied van de gewesten gelegen zijn;

- vernietigt de artikelen 8, 2°, 31, 1°, 65, 6°, en 84, 1° en 2°, van de voormelde wet van 8 januari 2012 in zoverre zij verplichtingen opleggen - of de Koning machtigen verplichtingen op te leggen - inzake nieuwe energiebronnen, rationeel energieverbruik en milieubescherming, behoudens wanneer die verplichtingen betrekking hebben op de kernenergie of op de mariene gebieden die buiten het territoriaal bevoegdheidsgebied van de gewesten gelegen zijn;

- verwerpt het beroep voor het overige.

Aldus uitgesproken in het Nederlands, het Frans en het Duits, overeenkomstig artikel 65 van de bijzondere wet van 6 januari 1989 op het Grondwettelijk Hof, op de openbare terechtzitting van 9 juli 2013.

De griffier,

De voorzitter,

P.-Y. Dutilleux

M. Bossuyt